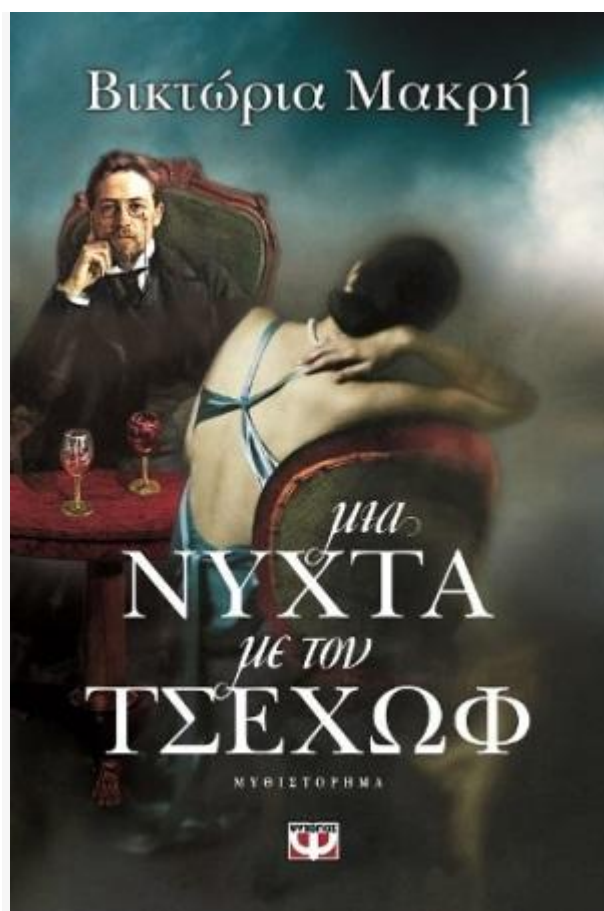

30/12/2015, 1:32 MM

Οι τρεις αδελφές

Γράφει η Τέσου Μπαίλα //

Βικτώρια Μακρή: «Μια νύχτα με τον Τσέχωφ», εκδ. Ψυχογιός

Φαίνεται πως κάθε συγγραφέας στην ωριμότητά του νιώθει την ανάγκη να γράψει ένα βιβλίο με σκοπό να κάνει έναν απολογισμό, τη δική του αναφορά, να λογοδοτήσει με το έργο του απέναντι σε εκείνη τη λογοτεχνική περσόνα που θεωρεί σηματωρό του στην περιπέτεια της γραφής. Το έκανε το 1955 ο Νίκος Καζαντζάκης, όταν επέλεξε να γράψει τον απολογισμό του στον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο με το μοναδικό έργο «Αναφορά στον Γκρέκο», δηλώνοντας εξαρχής πως πλέον μαζεύει τα σύνεργά του, όραση, ακοή, γέψη, όσφρηση, αφή, μυαλό και καταθέτει όλα όσα βαραίνουν το νου και την ψυχή του στον μεγάλο του πρόγονο.

Το κάνει και η Βικτώρια Μακρή, επιλέγοντας να κάνει τη δική της αναφορά απευθυνόμενη προς τον Τσέχωφ και επιστρατεύει τα ίδια ακριβώς σύνεργα για να ζωντανέψει το λόγο της σε μια αξιοσημείωτη λογοτεχνική της στιγμή.

Από την πρώτη στιγμή της αναγνωστικής διαδικασίας αυτό που αφήνει διάχυτο να φανεί η Βικτώρια Μακρή είναι ο κοινωνικός προβληματισμός της. Η συγγραφέας μέσα από την

ομολογουμένως ευρηματική αφηγηματική της ιδέα κάνει σαφές το ιδεολογικό πλαίσιο στο οποίο θα κινηθεί. Πρόκειται άλλωστε για μια συγγραφέα με έντονη κοινωνική συνείδηση και ευαισθησία. Όσοι γνωρίζουν την Βικτώρια Μακρή ξέρουν καλά ότι συμπάσχει με το κοινωνικό σύνολο και το βιβλίο της γίνεται ένας καθρέφτης της δικής της ψυχοσύνθεσης μέσα στον οποίο αντανακλώνται οι σχέσεις των ανθρώπων στις σημερινές κοινωνίες, ο πόνος της καθημερινής επιβίωσης, η βιαιοπραγία του έρωτα και του πάθους, η μοναξιά των αστικών ψευδαισθήσεων.

Το «Μια νύχτα με τον Τσέχωφ» είναι ένα έργο που από την πρώτη στιγμή καλεί τον αναγνώστη σε ένα λογοτεχνικό ταξίδι, στο οποίο μετέχουν όλες οι αισθήσεις. Από την μακρινή και τόσο όμορφη Τοσκάνη με τους γνωστούς αμπελώνες, το μυρωδάτο κρασί και τις καταπράσινες εκτάσεις μέχρι την Κέρκυρα, τη Χαλκιδική, την Πάτρα και τη σημερινή Αθήνα της οικονομικής κρίσης και των μεταναστών, της φτώχειας και της ανέχειας οι περιγραφές των εικόνων, των μυρωδιών, των ακουσμάτων, των λεπταίσθητων χρωματισμών δημιουργούν έναν ανάγλυφο αφηγηματικό κόσμο μέσα στον οποίο η συγγραφέας βρίσκει την αφορμή και στήνει τη λογοτεχνική της ιδέα.

Όλα ξεκινούν όταν η πρωταγωνίστρια του βιβλίου της, η Μαργιότα, εκείνη η οποία θα είναι και η βασική αφηγήτρια του έργου, βρίσκεται καθισμένη στο θέατρο και περιμένει να απολαύσει τη θεατρική παράσταση «τρεις αδελφές» του Τσέχωφ. Συναισθηματικά δεμένη με το συγκεκριμένο έργο η Μαργιότα ανακαλεί στο νου της τη σχέση της με τις δικές της αδελφές, τους οικογενειακούς δεσμούς τους, τις χαρές τις πίκρες και τις απογοητεύσεις, τους έρωτες που σημάδεψαν τις τρεις αυτές γυναίκες, τις αγάπες που τις ένωσαν ή τις χώρισαν, την πορεία της ζωής τους. Και το κάνει δίνοντας φωνή στην αναβλύζουσα μνήμη της, τονίζοντας τις αναλογίες των τριών αυτών γυναικών με τις τρεις αδελφές του Τσέχωφ και τη δική της σχέση μαζί του.

Η ηρωίδα της σε ολόκληρη τη διάρκεια της παράστασης βρίσκεται καθισμένη στην πλατεία του θεάτρου και βλέπει μέσα από τους τσεχοφικούς πρωταγωνιστές την παράσταση της δικής τους ζωής και αναμετράται μαζί της. Στους διαλόγους των πρωταγωνιστών ακούει τα δικά τους λόγια και ο εσωτερικός της μονόλογος—όλο το αφήγημα είναι άλλωστε ένας εσωτερικός μονόλογος— γίνεται ο δικός της τρόπος να εξομολογηθεί τα λάθη της, να ξεγυμνώσει την ψυχή της, να ματώσει για να βιώσει τελικά την προσωπική της απελευθέρωση, τη λύτρωση της μέσα από μια άηχη αλλά τόσο εκκωφαντική συνομιλία με τον σπουδαίο αυτόν συγγραφέα.

Βικτώρια Μακρή

Ο εννοιολογικός χαρακτήρας αυτής της ανάκλησης αναμνήσεων είναι διττής σημασίας. Η διακειμενική συνομιλία με τον Τσέχωφ από τη μια και από την άλλη μια εξαιρετική εμπάθυση, μια καταβύθιση στη γυναικεία ψυχολογία συνιστούν τους δύο άξονες πάνω στους οποίους στήνει η Βικτώρια Μακρή το λογοτεχνικό της οικοδόμημα. Αυτοί όμως είναι μόνο οι δύο άξονες. Η συγγραφέας στηριζόμενη γερά πάνω σ' αυτούς βρίσκει την ευκαιρία να μας αναπτύξει όλα όσα αντιτίθενται στη δική της συνείδηση. Είναι σπαρακτικά τα περιστατικά τα οποία περιγράφει. Η σχέση της αφηγήτριας με τον Πακιστανό μετανάστη για παράδειγμα είναι ένα σημείο του βιβλίου που παραμένει αλησμόνητο, καθώς δηλώνει ξεκάθαρα τη γεμάτη συστολή και γλυκύτητα αντίδρασή της ηρωίδα απέναντι στον ανθρώπινο πόνο που ζητιανεύει στο μετρό λίγα χρήματα και περισσότερη αγάπη. Μετά τη συνάντηση αυτή ανάμεσα στην Μαργιότα και τον ηλικιωμένο Πακιστανό η συνείδηση όλων μας αλλάζει. Σας διαβάζω μόνο μια μικρή παράγραφο για να καταλάβετε τι θέλω να πω:

Γράφει η Βικτώρια Μακρή: «Δεν ξέρω πόσα πράγματα θα μπορέσω κάποτε να ξεχάσω στη ζωή μου ως ανεπιθύμητα ή εξαιρετικά τραυματικά για την ψυχή μου. Εκείνο το κλάμα όμως του ηλικιωμένου Πακιστανού νομίζω πως δε θα μπορέσω ποτέ να το εντάξω σε καμιά κατηγορία επιλεκτικής ή άλλης φυσιολογικής λήθης. Ξέρω πως θα μείνει μέσα μου ολοζώντανο σαν χθεσινό· κι επίσης νωπό· τόσο νωπό, που δε θα καταφέρει να το στεγνώσει ή να το επισκιάσει καμιά σκληρή, βίαιη ή οποιαδήποτε άλλη ακραία εικόνα της ζωής. Άλλωστε πιστεύω ότι του ανθρώπου εκείνου, αν μη τι άλλο, δεν του αξίζει να ξεχαστεί. Για χίλιους δυο λόγους. Πρωτίστως, επειδή εγώ δεν άντεχα να βλέπω τόσον πόνο. Και εκείνος τον πόνο τον βίωνε. Στο σκούρο, γερασμένο πετσί του».

Ο θίασος των πρωταγωνιστών, τον οποίο επιστρατεύει η Βικτώρια Μακρή, κινείται δορυφορικά γύρω από τις τρεις βασικές ηρωίδες της. Οι ήρωες αυτοί κινούν τα νήματα της ζωής τους, γίνονται η αφορμή για τα μεγάλα ταξίδια τους, στέκονται στο μονοπάτι των επιλογών τους και διεκδικούν το δικό τους μερδικό στην αγάπη, τον έρωτα, το πάθος. Η μοίρα τους, άλλοτε τροχοπέδη στη ζωή των τριών γυναικών, άλλοτε κινητήριος δύναμη, πάντοτε ωστόσο είναι σημαντική για την εξέλιξη της ιστορίας.

Ο προβολέας όμως των αναμνήσεων της Μαργιότας στρέφεται και φωτίζει με άπλετο φως τις γυναίκες αυτές, τις τρεις αδελφές μιας φτωχικής οικογένειας από την Καισαριανή. Η προσγειωμένη και μοιραία Βέλγω που αρπάζεται από την ευκαιρία ζωής ενός πλούσιου αλλά αταίριαστου γάμου στην Τοσκάνη και πολύ σύντομα βρίσκεται φλεγόμενη στην αγκαλιά ενός αληθινού έρωτα, μια άλλη Λαίδη Τσάτερλι που κινείται ανάμεσα στο πάθος και τον αριβισμό. Η μετρημένη Άννα με τη θλίψη της απώλειας στην ψυχή να παραδέρνει ανάμεσα στον αλκοολισμό και την τέχνη της, και τέλος η ίδια η Μαργιότα, η μοναχική και ασυμβίβαστη νέα γυναίκα, με τον έρωτα να μετατρέπεται από ανεκπλήρωτος πόθος σε αφορμή μιας προσωπικής εξέγερσης.

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της συγγραφέως είναι ασφαλώς η ψυχολογική της αναμέτρηση με τον χαρακτήρα όλων αυτών των ηρώων. Η Βικτώρια Μακρή πραγματοποιεί μια καταβύθιση μέσα στο νου τους και στις συνθήκες διαμόρφωσης του ψυχισμού τους, επιτρέποντας έτσι την αναγωγή τους στη συνείδηση κάθε αναγνώστη. Κύριο μέλημα της είναι η ψυχογράφηση τόσο των κεντρικών όσο και των δευτερευόντων ηρώων. Η ίδια δε φείδεται καθόλου στην αναμέτρηση αυτή και κατορθώνει να εισβάλλει μέσα στους ήρωες της που από ένα σημείο και μετά μοιάζουν να είναι υπαρκτοί, απόλυτα αναγνωρίσιμοι και γι αυτό τόσο οικείοι.

Όπως κάθε απολογισμός, έτσι κι αυτός γεννά προβληματισμούς και θέτει ερωτήματα. Η Μαργιότα διερωτάται τι θα άλλαζε στη ζωή της αν είχε τη δυνατότητα μιας δεύτερης ευκαιρίας. Τι θα έκανε ξανά ολόιδιο, τι θα κρατούσε και τι όχι. Ποια λάθη θα προσπαθούσε να αποφύγει και ποιους ανθρώπους θα διάλεγε αυτή τη φορά για να ζήσει μαζί τους. Πολύ σύντομα θα καταλάβει πως τα βιώματα είναι ό,τι μας καθορίζει ως ανθρώπους. Η εμπειρία είναι γνώση. Και η γνώση μετατρέπεται σε δύναμη, έστω και αν γεννιέται από τα λάθη μας, τις επιλογές και τις συμπεριφορές που ενστερνιστήκαμε, τον πόνο που βιώσαμε ή την ηδονή που διεκδικήσαμε. Η συγγραφέας στέκεται με εντιμότητα απέναντι στην εμπειρία αυτή και διατυμπανίζει την άποψή της γράφοντας: *«Τα λάθη όταν τα κοιτάς από μακριά τα αγαπάς... είναι κομμάτια από τον πόνο σου, αυτόν που σε ωρίμασε».*

Η Βικτώρια Μακρή ψυχογραφεί τους ήρωές της αμείλικτα. Τα πορτρέτα τους φιλοτεχνούνται έτσι ώστε οι προβληματισμοί τους να γίνονται διαχρονικές αξίες και οι πράξεις τους να ερμηνεύονται ανάλογα, με μοναδική παράμετρο τη μοναδικότητά τους. Τρεις κλασικές ηρωίδες που η ζωή τις κάνει να αλλάζουν προσωπείο για να κατακτήσουν την ευτυχία ή τουλάχιστον να προσπαθήσουν γι' αυτήν. Και πάνω από όλα ο έρωτας και η αγάπη σε όλες τους τις εκφάνσεις. Ασυμβίβαστος και ορμητικός, παυσίλυπος ή ανάλγητος, δραματικός και απόλυτος, βίαιος και επιθετικός, καμιά φορά θηριώδης, πάντα επεκτατικός και διεκδικητής γίνεται η αφορμή για να γνωρίσουν οι γυναίκες αυτές τη δική τους ταυτότητα, να διεκδικήσουν το δρόμο προς την αυτογνωσία και τη συναίσθηση. Παράλληλα όμως γίνεται και η αφορμή για να εμβαθύνει η συγγραφέας στην ανθρώπινη φύση. Στη βία της καθημερινής ανθρώπινης συνδιαλλαγής, στις αλυσίδες που σφιχτοδένουν τις ψυχές των ανθρώπων και καθορίζουν τη μοίρα τους, στο αναπόδραστο πεπρωμένο.

Οι τρεις αδελφές της Βικτώριας Μακρή ζουν σε παράλληλα σύμπαντα. Η σκιαγράφηση των φόβων τους, οι ελπίδες τους για το αύριο σε έναν κόσμο που εξελίσσεται διαρκώς και παλινδρομεί ανάμεσα στον πόνο και την οδύνη της αλλαγής του αλλά κυρίως η

επικράτηση της αγάπης όπως αυτή εκφράζεται είτε με τη μορφή της αδελφικής συνοδοιπορίας είτε με τη μορφή της ερωτικής αυτοθυσίας είναι τα κύρια χαρακτηριστικά αυτού του βιβλίου που το καθιστούν αξιολάβαστο.

Το βιβλίο είναι γραμμένο με μια ιδιαίτερη δομή και αυτή ακριβώς η δομή είναι που το κάνει τόσο γοητευτικό και χυμώδες. Με συνεχείς αναδρομές στο παρελθόν, καταγράφεται ο τρόπος με τον οποίο οι ζωές των τριών αυτών αδελφών επηρεάζει η μια την άλλη. Ο λόγος της Βικτώριας Μακρή έχει μέσα του έναν εξομολογητικό ρυθμό που διέπει ολόκληρο το κείμενο και το κάνει να ρέει απρόσκοπτα.

Η συγγραφέας έχει σκύψει με σεβασμό πάνω στο κορμό της ελληνικής γλώσσας και συναρμολογεί λέξεις απλές για να εμβαθύνει στην ουσία των προτάσεών της και να νοηματοδοτήσει την καθόλου απλοϊκή της σκέψη. Τα τοπία εναλλάσσονται με κινηματογραφικό τρόπο και ταχύτητα και μέσα από τις αριστοτεχνικές περιγραφές η συγγραφέας κατορθώνει να εντάξει τον αναγνώστη σε σκηνές θεαματικά ρεαλιστικές, βαθιά ανθρώπινες και να κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του.